

AGENDA LOCALĂ DE BUSINESS

SINTEZA ACTIVITĂȚILOR PENTRU ANUL 2015

Prioritățile businessului la nivel local pentru crearea unui mediu competitiv și atractiv de afaceri

IANUARIE
2016

ACEST RAPORT ESTE UN PRODUS AL AGENDEI NAȚIONALE DE BUSINESS, FACILITAT DE IDIS "VIITORUL", CU SUPTUL CIPE (CENTER FOR INTERNATIONAL PRIVATE ENTERPRISE).

Agenda Națională de Business din Moldova (ANB) reprezintă o platformă comună a peste 30 de asociații de business și Camere de Comerț și Industrie, reunite în cadrul rețelei cu scopul de a influența politicile și practicile autorităților publice din domeniul dezvoltării activității de afaceri, prin participarea lor activă și transparentă la toate etapele dialogului public-privat (DPP).

Institutul pentru Dezvoltare și Inițative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

CIPE este una dintre cele patru instituții de bază al National Endowment for Democracy (NED). Din 1983, CIPE a susținut mai mult de 1.000 de inițiative locale în peste 100 de țări în curs de dezvoltare privind politica de advocacy și reforma instituțională. CIPE oferă asistență de management și sprijin financiar la nivel local organizațiilor pentru a-și consolideze capacitatea de implementare a reformelor democratice și economice.

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale publicației trebuie să conțină referințe la ANB și/sau IDIS "Viitorul".

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați Coordonatorul Relații Publice al IDIS „Viitorul”.

PERSOANA DE CONTACT:

Diana Lungu – diana.lungu@viitorul.org.

ADRESA DE CONTACT:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.business.viitorul.org

www.viitorul.org

Grafică copertă: www.freepik.com

Cuprins

Ce reprezintă Agenda Locală de Business?	4
Contextul economic la nivel local	5
1. Obținerea permiselor, licențelor, certificatelor și autorizațiilor	12
2. Mita și corupția în cadrul instituțiilor publice	14
3. Eficiența și transparența procedurilor vamale	14
4. Administrarea fiscală	15
5. Legislația în domeniul muncii	18
6. Protecția drepturilor de proprietate	19
7. Justiția	20
8. Monopolurile și concurența neloială	21
9. Calitatea forței de muncă	21
Prioritățile Agendelor Locale de Business	24

Ce reprezintă Agenda Locală de Business?

Agenda Locală de Business (ALB) reprezintă o inițiativă comună a Camerei de Comerț și Industrie și IDIS "Viitorul", lansată la 29 ianuarie 2015. Scopul constituirii ALB este de a servi drept un instrument de dialog public-privat dedicat îmbunătățirii mediului de afaceri la nivel local. Filialele Camerei de Comerț și Industrie, care acoperă întregul teritoriu al țării, urmează să dețină rolul central de coagulare a asociațiilor de business la nivel local, stabilind un dialog constructiv cu autoritățile publice locale.

Misiunea ALB este de a contribui la dezvoltarea afacerilor la nivel local și regional, la dezvoltarea sectorului privat în general, la stimularea inițiativei private și îmbunătățirea mediului de afaceri, prin creșterea capacității membrilor de a participa activ în procesul decizional în domeniul reglementării activității de afaceri în Moldova.

Instrumentele utilizate în acest scop sunt participarea mediului de afaceri la elaborarea și consultarea politicilor publice în domeniul reglementării mediului de afaceri și activitățile de advocacy cu scopul stabilirii unui dialog public – privat transparent și eficient și de promovare a priorităților comunităților de afaceri. În vederea implementării ALB, au fost constituite, în 9 din cele 10 filiale ale CCI (cu excepția celei din Râbnita), grupuri de lucru la nivel local.

Grupurile de lucru reprezintă mecanismul de coordonare și planificare a activităților ALB în toate cele nouă regiuni ale țării. La etapa inițială, acestea au stabilit prioritățile pentru îmbunătățirea mediului de afaceri la nivel local, în urma identificării constrângerilor majore în calea derulării afacerilor în regiunile respective ale țării. Aceste priorități au fost prezentate și discutate în cadrul unor mese rotunde, cu participarea reprezentanților comunităților de afaceri locale și celor ai autorităților publice locale. Pe parcursul anului 2015 au fost organizate șase astfel de mese rotunde (în orașele Edineț, Soroca, Cimișlia, Cahul, Bălți și Comrat). Fiecare dintre aceste evenimente s-a încheiat cu elaborarea unei rezoluții, reprezentând un consens al reprezentanților mediului de afaceri pe platforma ALB și ai autorităților publice locale cu privire la acțiunile viitoare pentru îmbunătățirea mediului de afaceri în conformitate cu prioritățile stabilite de fiecare Agendă Locală de Business.

Contextul economic la nivel local

Dezvoltarea și creșterea economică nu produc prosperitate în mod egal pe tot teritoriul unei țări. Forțele pieței și resursele disponibile favorizează anumite localități în detrimentul altora. Activitățile economice au tendința să se concentreze în orașele mari, regiunile înaintate sau mai bogate. Amplasarea rămâne importantă la toate etapele de dezvoltare a unei țări, însă contează mai mult pentru standardele de viață/prosperitatea în țările sărace, decât în cele bogate. Cauzele unei asemenea situații rezidă în faptul că odată cu dezvoltarea, țările mai bogate obțin un nivel mai înalt de integrare economică. Instrumentele principale ale integrării economice sunt instituțiile puternice și eficiente, infrastructura dezvoltată și accesibilă pentru toate teritoriile și stimulentele pentru atragerea activităților economice în zonele mai defavorizate.

Fiind o țară cu venituri mici, Republica Moldova nu înregistrează o dezvoltare economică uniformă din punct de vedere geografic. Creșterea economică din ultimii, cel puțin, 20 ani, a avut tendința de a se concentra în anumite zone/orașe ale țării. În comparație cu țările mai dezvoltate din Europa, Republica Moldova se deosebește printr-o polarizare economică extrem de pronunțată, mai mult de 70% din veniturile companiilor fiind realizate în capitală, care concentrează mai puțin de 1/4 din populația țării. Celelalte regiuni/raioane din țară reprezintă niște insule de viață economică mai mult sau mai puțin activă.

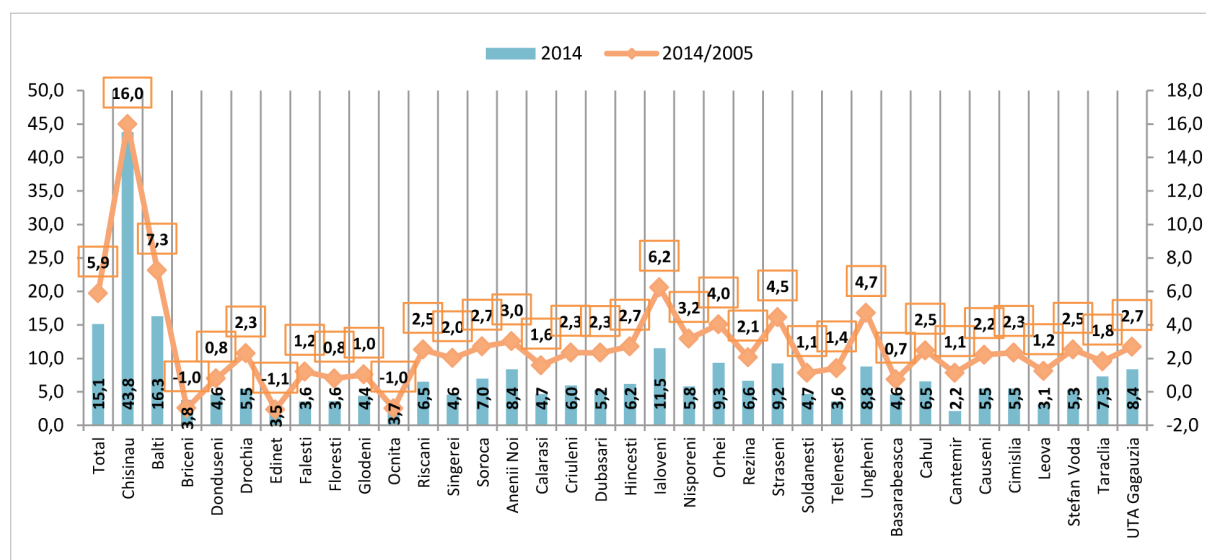
2/3 din numărul total de întreprinderi înregistrate în țară sunt din Chișinău, și cu timpul această concentrare doar s-a intensificat. Pentru a ilustra aceste tendințe vom utiliza însă un indicator relativ, în scopul de a ajusta criteriul respectiv la mărimea localităților (regiunilor). Astfel, Chișinăul înregistrează 43,8 întreprinderi la 1000 de locuitori, de aproape trei ori mai mult decât media pe țară (15,1) și cu 16 întreprinderi la 1000 locuitori (+58%) mai mult decât în anul 2005¹. Cel mai apropiat de aceste valori este al doilea oraș ca mărime - Bălți, cu 16,3 întreprinderi la 1000 de locuitori, sau cu 7,3 mai mult decât în anul 2005. Valori un pic mai înalte, acest indicator le înregistrează și în raioanele apropiate de Chișinău (Ialoveni - 11,5 întreprinderi la 1000 locuitori (+6,2 față de anul 2005), Orhei - 9,3 întreprinderi (+4,0), Strășeni - 9,2 întreprinderi (+4,5), Anenii Noi - 8,4 întreprinderi (+3,0), Hâncești - 6,2 întreprinderi (+2,7), Criuleni - 6,0 întreprinderi (+2,3)).

Anumite centre de concentrare relativ mai mare a întreprinderilor se înregistrează în zonele care oferă anumite stimulente pentru atragerea activităților economice (zone economice libere, scutiri de ordin fiscal): orașul Ungheni - 8,8 întreprinderi (+4,7), UTA Găgăuzia - 8,4 întreprinderi (+2,7), Taraclia - 7,3 întreprinderi (+1,8). La fel, concentrări mai importante înregistrează orașele (centrele economice regionale) mai mari: Soroca - 7,0 întreprinderi (+2,7), Rezina - 6,6 întreprinderi (+2,1), Cahul - 6,5 întreprinderi (+2,5), Râșcani - 6,5 întreprinderi (+2,5).

¹ Aceste date includ numărul întreprinderilor înregistrate, care se deosebește de cel al întreprinderilor efectiv funcționale. Astfel, de exemplu, în anul 2013, din numărul total al întreprinderilor înregistrate, doar cca 70% erau funcționale (au înregistrat vânzări). Însă, din lipsa unor date oficiale referitor la numărul de întreprinderi funcționale, vom opera cu numărul de întreprinderi înregistrate.

Toate celelalte raioane înregistrează valori mai mici de 6 întreprinderi la 1000 locuitori. În același timp, numărul întreprinderilor în raioanele Edineț, Ocnița și Briceni chiar s-a redus față de anul 2005 (cu cca. 1 întreprindere la 1000 locuitori). Acest fapt, alături de valorile mult mai mici ale concentrării activităților economice în raioane, în comparație cu capitala Chișinău (și într-o măsură mai mică, în comparație cu Bălți și cu alte centre regionale relativ mai importante) reprezintă o dovadă a integrării economice extrem de limitată a localităților țării, integrare care, după cum ne-am referit la început, se referă la instituții puternice și eficiente, infrastructura dezvoltată și accesibilă și stimulentele pentru atragerea activităților economice (cu alte cuvinte, un mediu și condiții de derulare a afacerilor favorabile). În timp ce în Chișinău această lipsă a integrării economice este compensată într-o anumită măsură de piața mai mare, disponibilitatea mai mare a forței de muncă, infrastructura fizică și socială mai dezvoltată, în majoritatea raioanelor țării factori de compensare a mediului de afaceri nefavorabil sunt mult mai slabi.

Figura 1: Numărul de întreprinderi înregistrate la 1000 de locuitori în anul 2014 și diferența față de anul 2005

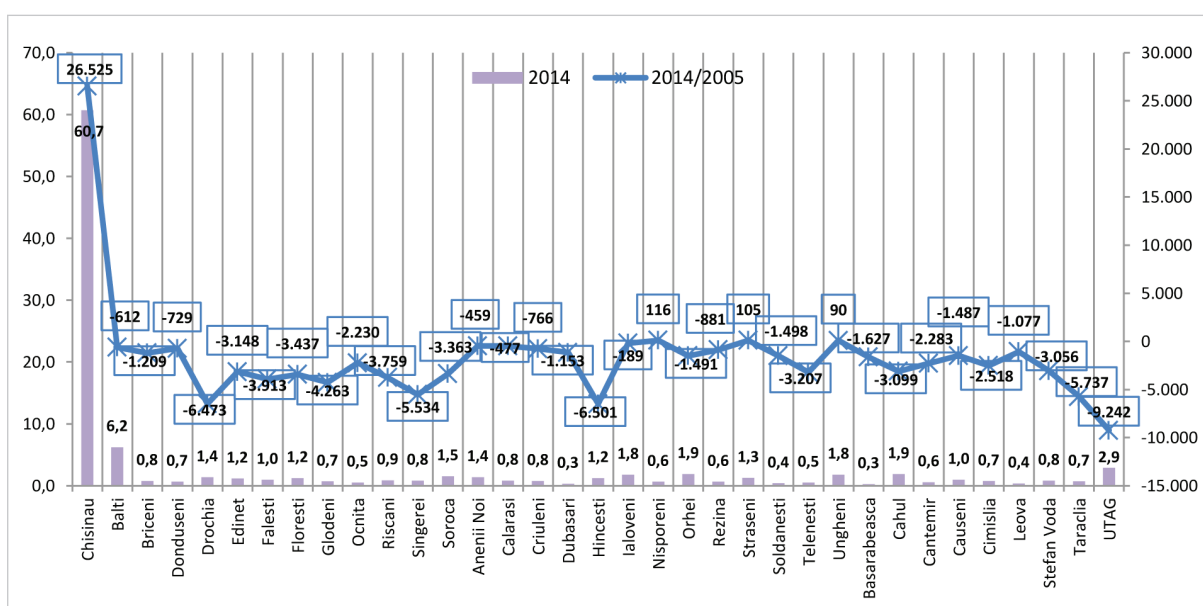

Sursa: Alcătuit în baza datelor BNS

Defavorizarea economică a regiunilor țării a determinat migrarea populației (atât înspre Chișinău – migrația internă, cât și în afara țării – migrația externă). Ca rezultat, activitățile economice în regiuni se comprimă (afacerile devin mai mici, scade numărul celor angajați) și se concentrează în sectoarele neproductive, cu valoare adăugată redusă. Aceste tendințe, la rândul lor, afectează standardele de viață/prosperitate în regiunile cele mai afectate. Ca și în cazul numărului de întreprinderi înregistrate, Chișinăul concentrează cea mai mare parte a numărului de salariați din țară (60,7%). În Bălți se înregistrează 6,2% din numărul total de angajați, iar următoarele zone din punct de vedere al angajării sunt iarăși raioanele apropiate de Chișinău: Orhei – 1,9%, Ialoveni – 1,8%, Anenii Noi – 1,4%, Strășeni – 1,3%, Hîncești – 1,2%, dar și centrele de concentrare relativ mai mare a activităților economice/sociale/administrative regionale – UTA Găgăuzia - 2,9%, Cahul – 1,9%, Ungheni – 1,8%, Soroca – 1,5%, Drochia – 1,4%, Edineț și Florești – câte 1,2%, Fălești și Căușeni – câte 1,0%. Toate celelalte raioane angajează mai puțin de 1% din numărul total de salariați.

Față de anul 2005, numărul angajaților la nivelul întregii țări s-a redus cu mai mult de 10% (58,6 mii persoane). Cu excepția Chișinăului, în care numărul celor angajați în 2014 față de anul 2005 a crescut cu 26,5 mii persoane, în toate celelalte raioane numărul salariaților s-a redus, cu excepția raioanelor Nisporeni (+116 persoane), Strășeni (+105) și Ungheni (+90), unde acest număr a crescut în limita erorilor statistice. Iarăși, fără o integrare economică mai strânsă la nivelul regiunilor țării, care înseamnă condiții mai bune pentru inițierea și derularea afacerilor, infrastructură mai dezvoltată și instituții puternice și eficiente care să unească și să susțină eforturile agenților economici, aceste tendințe negative vor fi imposibil de inversat.

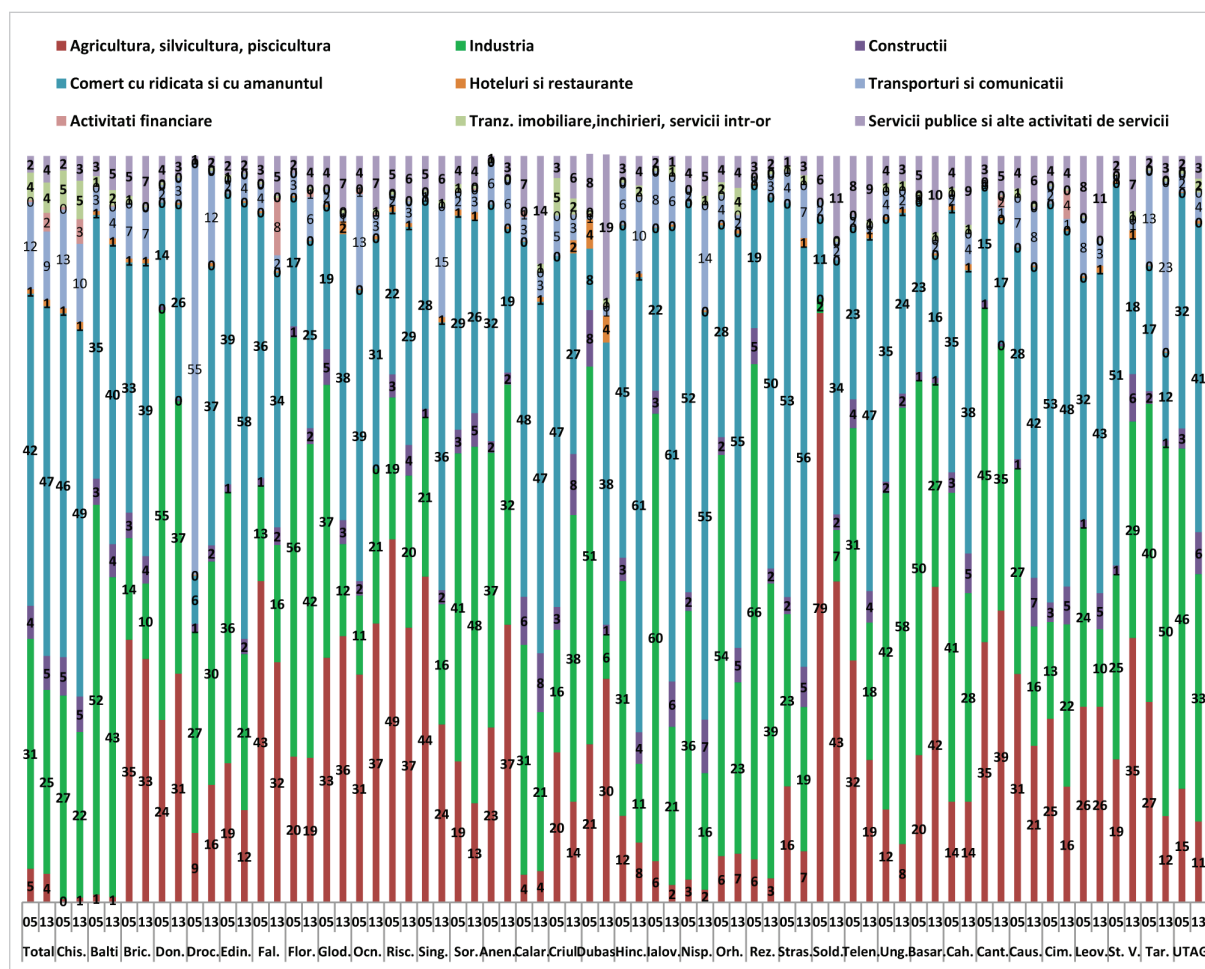
Figura 2: Ponderea regiunilor/raioanelor în numărul total de salariați pe țară în anul 2014 (%) și evoluția față de anul 2005 (persoane)

Sursa: Alcătuit în baza datelor BNS

După cum am menționat mai sus, în condițiile contractării activităților economice în regiunile țării, acestea tind să se concentreze în activități mai puțin productive. Astfel, ponderea comerțului cu ridicata și amănuntul, în totalul veniturilor din vânzări, în perioada 2005-2014, a crescut în 24 din cele 35 de regiuni/raioane ale țării (32 raioane+mun. Chișinău, mun. Bălți și UTA Găgăuzia) și s-a diminuat doar în 11 dintre acestea (Fălești, Ocnița, Soroca, Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Ungheni, Basarabeasca, Cimișlia, Ștefan Vodă, Taraclia). În același timp, ponderea industriei în totalul veniturilor generate s-a redus în 24 de regiuni/raioane și a crescut doar în 11 (Drochia, Fălești, Ocnița, Râșcani, Soroca, Criuleni, Șoldănești, Ungheni, Cimișlia, Ștefan Vodă, Taraclia). Ponderea agriculturii s-a redus în 20 dintre acestea, în patru (Bălți, Călărași, Cahul, Leova) a rămas la același nivel și a crescut doar în 11 (Chișinău, Donduseni, Drochia, Glodeni, Ocnița, Anenii Noi, Dubăsari, Orhei, Basarabeasca, Cantemir, Ștefan Vodă). În aceste condiții, ponderea serviciilor publice și a altor activități de servicii colective, sociale și personale a crescut în toate regiunile/raioanele, cu excepția a patru din ele, în care această pondere s-a redus (Donduseni, Ialoveni, Rezina, Ungheni) și a altor patru în care acest indicator a rămas la același nivel cu anul 2005 (Edineț, Soroca, Orhei și Cimișlia).

Figura 3: Distribuția pe sectoare a venitului din vânzări în profil teritorial, 2013 vs. 2005, %

Sursa: Alcătuit în baza datelor BNS

Odată cu concentrarea activităților economice în Chișinău, capitala concentrează și cea mai mare parte din veniturile din vânzări ale companiilor. În anul 2013 companiile din Chișinău generează 73,1% din veniturile totale pe țară, față de 71,7% în anul 2005. În jumătate din raioanele țării, plus mun. Bălți și UTA Găgăuzia, veniturile totale din vânzări ca pondere în veniturile totale pe țară s-au redus față de anul 2005, în nouă din ele au rămas la același nivel (Briceni, Ocnița, Râșcani, Sîngerei, Nisporeni, Telenești, Cantemir, Cimișlia, Leova), în timp ce doar în opt s-au majorat puțin (Dondușeni, Edineț, Soroca, Anenii Noi, Ialoveni, Orhei, Rezina, Ungheni). Chișinăul concentrează cele mai multe venituri în toate sectoarele, cu excepția agriculturii: industrie – 65,8% (+2,3% față de 2005), construcții – 76,7% (-7,0%), comerț – 76,7% (-2,2%), hoteluri și restaurante – 82,5% (-4,2%), transport și comunicații – 84,0% (+3,0%), activități financiare – 97,1% (+1,5%), tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor – 92,3% (-2,1%), servicii publice și alte activități de servicii colective, sociale și personale – 68,0% (+5,0%). În afară de mun. Chișinău, mun. Bălți și UTA Găgăuzia (care încorporează trei raioane), doar în șapte dintre raioanele țării acest indicator atinge sau depășește 1%. Acestea sunt raioanele în care există investitori majori (Drochia, Edineț, Rezina, Ungheni), sau raioanele apropiate de Chișinău (Anenii Noi, Ialoveni, Orhei, Strășeni). Față de anul 2005, din această listă au căzut două dintre cele mai mari raioane după numărul populației – Cahul și Hîncești, în schimb au avansat alte două raioane, care au atras în această perioadă o serie de investitori importanți – Ungheni și Edineț.

Tabelul 1: Ponderea regiunilor/raioanelor în venitul total din vânzări pe sectoare economice, 2013 vs. 2005, %

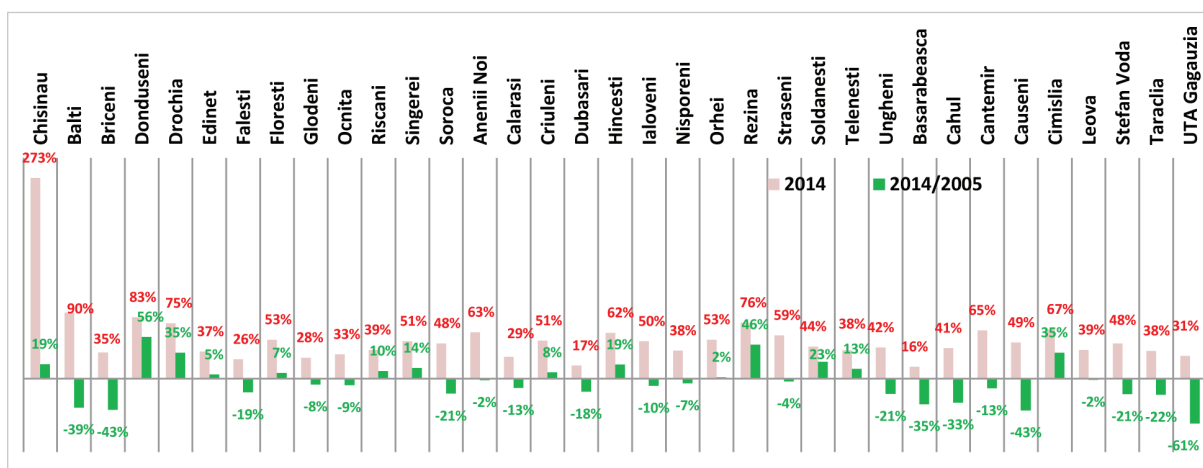
	Total		Agricultura		Industria		Construcții		Comerț		Hotel&Rest		Tr&Comun.		Activ. fin-re		Tranz. imob		Serv. publ.	
	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013
Chișinău	71,7	73,1	7,0	12,4	63,5	65,8	83,7	76,7	78,9	76,7	86,7	82,5	81,0	84,0	95,6	97,1	94,4	92,3	63,0	68,0
Balti	5,5	4,8	1,3	0,9	9,4	8,3	4,4	4,6	4,7	4,1	4,8	4,4	1,5	2,2	1,0	0,2	2,4	2,4	6,7	6,1
Briceni	0,3	0,3	2,5	2,8	0,1	0,1	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,8	0,6
Dondușeni	0,3	0,6	1,6	5,0	0,5	0,9	0,0	0,0	0,1	0,3	0,0	0,2	0,1	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5
Drochia	2,3	1,6	4,7	6,7	2,0	2,0	0,6	0,8	0,4	1,3	0,6	0,8	10,9	2,2	0,0	0,0	0,0	0,1	0,9	0,7
Edineț	0,9	1,2	3,5	3,7	1,0	1,0	0,2	0,5	0,8	1,5	0,1	0,3	0,1	0,5	0,0	0,0	0,1	0,0	1,0	0,8
Fălești	0,6	0,4	5,7	3,2	0,3	0,2	0,1	0,2	0,5	0,3	0,3	0,1	0,2	0,1	0,1	1,2	0,0	0,0	1,0	0,6
Florești	0,9	0,6	3,9	3,3	1,7	1,1	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4	0,1	0,2	0,4	0,0	0,2	0,0	0,0	0,9	0,8
Glodeni	0,4	0,3	2,7	2,4	0,4	0,1	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,5
Ocnîța	0,3	0,3	1,9	2,3	0,1	0,2	0,1	0,0	0,3	0,2	0,1	0,1	0,3	0,1	0,8	0,0	0,0	0,0	0,6	0,5
Râșcani	0,4	0,4	3,9	3,5	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,5	0,2	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,8	0,6
Sângerei	0,4	0,4	4,0	2,7	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,3	0,0	0,4	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,1	0,9	0,7
Soroca	0,7	0,9	3,1	3,1	1,0	1,7	0,5	0,9	0,5	0,5	1,1	1,0	0,1	0,3	0,5	0,1	0,2	0,1	1,3	1,0
Anenii Noi	0,7	1,0	3,7	9,3	0,9	1,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,1	0,3	0,3	0,7	0,1	0,0	0,0	0,1	0,2	0,8
Călărași	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,4	0,7	0,8	0,6	0,4	0,1	0,3	0,1	0,2	1,4	0,0	0,0	0,1	1,7	1,8
Criuleni	0,5	0,4	2,2	1,4	0,3	0,6	0,4	0,7	0,6	0,2	0,0	0,8	0,2	0,1	0,0	0,0	0,7	0,2	0,7	0,6
Dubăsari	0,2	0,1	0,8	0,7	0,3	0,0	0,3	0,0	0,0	0,1	1,1	0,4	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,6	0,5
Hincești	1,0	0,9	2,6	1,9	1,0	0,4	0,7	0,8	1,1	1,2	0,1	0,5	0,5	1,0	0,0	0,0	0,1	0,3	1,4	1,0
Ialoveni	1,1	1,9	1,3	1,1	2,2	1,6	0,8	2,5	0,6	2,4	0,2	0,7	0,7	1,3	0,0	0,1	0,1	0,6	0,8	0,7
Nisporeni	0,4	0,4	0,3	0,2	0,5	0,3	0,2	0,6	0,5	0,5	0,0	0,1	0,1	0,6	0,0	0,0	0,0	0,1	0,8	0,6
Orhei	1,1	1,2	1,5	2,0	1,9	1,1	0,6	1,2	0,7	1,4	0,5	0,6	0,3	0,3	0,0	0,0	0,5	1,0	1,7	1,4
Rezina	0,6	1,0	0,7	0,8	1,3	1,6	0,6	0,4	0,3	1,1	0,3	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,7	0,5
Strășeni	1,2	1,0	4,2	1,8	0,9	0,8	0,6	1,2	1,6	1,2	0,0	1,4	0,5	0,8	0,0	0,0	0,2	0,3	0,8	0,7
Șoldănești	0,2	0,1	3,1	1,4	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,4
Telenești	0,2	0,2	1,3	1,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,6
Ungheni	0,9	1,3	2,5	2,6	1,2	3,0	0,3	0,5	0,8	0,7	0,5	0,8	0,3	0,3	0,0	0,1	0,2	0,4	1,5	1,2
Basarabasca	0,2	0,1	1,0	1,1	0,4	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,3
Cahul	1,1	0,8	3,4	3,0	1,5	1,0	0,7	1,0	1,0	0,7	1,1	0,8	0,2	0,4	0,1	0,0	0,2	0,2	2,2	2,2
Cantemir	0,4	0,4	2,9	3,7	0,5	0,5	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,6	0,5
Causeni	0,5	0,4	3,4	2,4	0,4	0,3	0,2	0,6	0,3	0,4	0,0	0,1	0,3	0,4	0,2	0,0	0,2	0,0	1,0	0,8
Cimislia	0,4	0,4	2,4	1,7	0,2	0,4	0,3	0,5	0,6	0,4	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,7	0,0	0,0	0,8	0,5
Leova	0,1	0,1	0,8	0,9	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,4
Stefan Voda	0,6	0,3	2,7	2,6	0,5	0,3	0,2	0,4	0,8	0,1	0,3	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,7	0,6
Taraclia	0,7	0,5	4,0	1,6	0,9	1,1	0,3	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1	0,7	1,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,5	0,4
UTAG	2,6	2,2	8,8	6,2	3,9	2,9	1,6	2,7	2,0	1,9	0,6	1,1	0,5	0,9	0,0	0,0	0,3	1,0	2,3	1,9

Sursa: Alcătuit în baza datelor BNS

Investițiile reprezintă factorul esențial pentru creșterea gradului de integrare economică și a nivelului prosperității/standardelor de viață în regiuni. În același timp, acestea depind de calitatea condițiilor de desfășurare a afacerilor în regiunile respective și de existența anumitor stimulente pentru atragerea lor. Astfel, regiunile/raioanele care atrag cele mai multe investiții sunt și cele cu cel mai intens grad de activitate economică sau cel mai ridicat nivel al veniturilor generate. În anul 2014, investițiile medii pe cap de locuitor în R. Moldova au fost de 5864 lei. Chișinăul a înregistrat 62% din toate investițiile pe țară în anul 2014, sau de aproape trei ori mai mult (273%) față de nivelul mediu al investițiilor pe cap de locuitor. Toate celelalte localități și raioane au înregistrat niveluri infime ale investițiilor, în comparație cu Chișinăul (Bălți – 3,8% din total, Hâncești – 2,1%, Drochia și Orhei – câte 1,9%, Anenii Noi și Strășeni – câte 1,5%, Ialoveni, Ungheni, Cahul și UTA Găgăuzia – câte 1,4%, Florești, Sângerei și Soroca – câte 1,3%, Căușeni – 1,2%, Criuleni, Rezina, Cantemir și Cimișlia – câte 1,1%, Dondușeni – 1%, toate celelalte raioane – mai puțin de 1%). Figura de mai jos ilustrează nivelul

investițiilor pe cap de locuitor în profil teritorial în anul 2014, în comparație cu nivelul mediu pe țară și evoluția față de nivelul anului 2005. După cum se poate observa, toate raioanele și localitățile, în afară de Chișinău (inclusiv Bălți), înregistrează niveluri mai mici ale investițiilor pe cap de locuitor decât media pe țară. În mai mult de jumătate dintre raioanele și regiunile analizate (20 din 35) investițiile pe cap de locuitor în anul 2014 au constituit mai puțin de jumătate decât media pe țară. La fel, în 21 dintre acestea s-a înregistrat un nivel mai mic chiar decât în anul 2005.

Figura 4: Investițiile pe cap de locuitor în raport cu media pe țară în profil teritorial în anul 2014 și diferența față de anul 2005 (%)

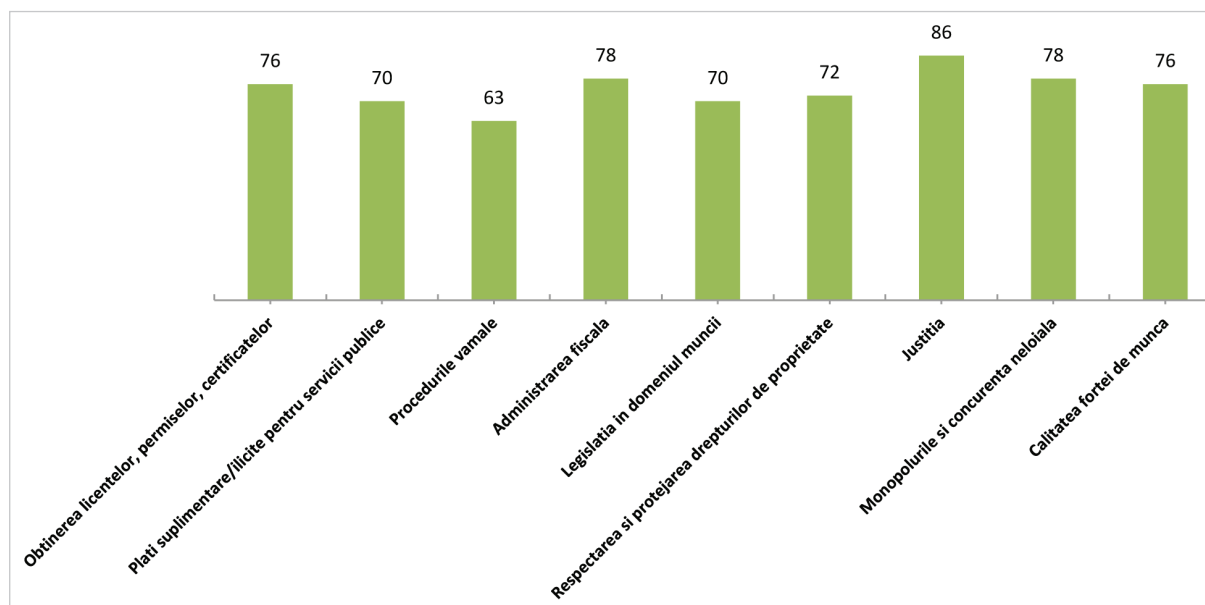
Sursa: Alcătuit în baza datelor BNS

Constrângerile mediului de afaceri la nivel local

Anul trecut, conform raportului Doing Business 2015, Moldova a făcut un progres considerabil în privința calității reglementărilor referitoare la mediul de afaceri, urcând tocmai 15 poziții în clasamentul general, de pe locul 78 până pe locul 63. Cele mai importante progrese, conform raportului, țara noastră le-a înregistrat în privința ușurinței inițierii afacerilor (de pe locul 81 până pe locul 35) și a plății impozitelor (de pe locul 95 până pe locul 70). Inițierea afacerilor în Moldova a devenit mai facilă în special datorită abolirii cerințelor referitoare la capitalul minim pentru a înregistra o afacere. Astfel, a devenit mai simplu să plătești impozitele în Moldova, datorită introducerii sistemului electronic de plată a contribuțiilor de asigurări sociale. La fel, conform autorilor raportului, în Moldova s-au înregistrat îmbunătățiri în privința protecției drepturilor de proprietate (de pe locul 80 până pe locul 56) și în rezolvarea cazurilor de insolvabilitate (de pe locul 91 până pe locul 58). În același timp, domeniile în care s-au înregistrat regrese au fost cele referitoare la îndeplinirea contractelor (de pe locul 23 până pe locul 42), comerțul transfrontalier (de pe locul 150 pe locul 152), obținerea creditelor (de pe 13 pe 23) și înregistrarea proprietății (de pe 19 pe 22).

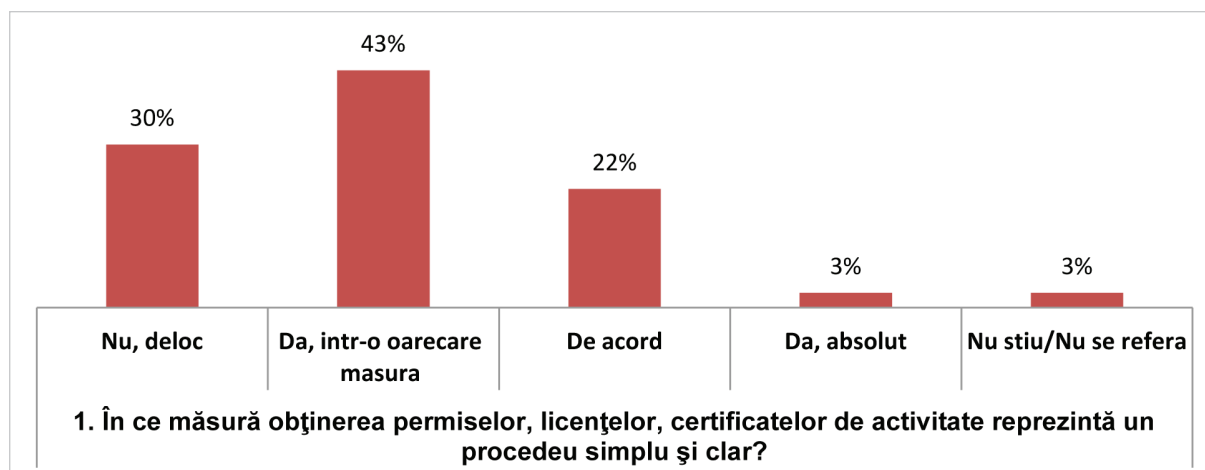
În anii precedenți, Agenda Națională de Business (ANB) a monitorizat evoluțiile în cadrul de reglementare aferent preponderent celor două domenii țintă pentru prioritățile ANB 2012-2013, și anume în domeniile fiscal și vamal. Raportul de față țintește un spectru mai larg de domenii de reglementare a activității de afaceri, precum și prestații ale unor servicii publice ce influențează calitatea mediului de afaceri la nivel local: de la ușurința obținerii licențelor, permiselor, certificatelor și autorizațiilor de activitate, până la calitatea forței de muncă. Concluziile acestui raport se bazează pe rezultatele sondajului efectuat de către Camera de Comerț și Industrie (CCI) în rândul unor companii din diferite regiuni ale țării. Figura 1 de mai jos ilustrează scorurile obținute pentru fiecare din domeniile analizate **(un scor mai mare indicând un grad mai mare de constrângeri/dificultăți cu care se confruntă companiile în domeniile respective)**. Conform acestora, **cele mai „problematic” domenii pentru derularea afacerilor în Moldova sunt justiția, urmată de concurența neloială/comportamentul monopolist de pe piață și administrarea fiscală. Asigurarea cu forță de muncă calificată și obținerea licențelor, permiselor, certificatelor și autorizațiilor reprezintă alte provocări majore pentru companiile din Moldova, urmate de respectarea/protejarea drepturilor de proprietate.** Plățile ilicite (mita) și legislația în domeniul muncii au acumulat și ele scoruri importante, deși aparent reprezintă o piedică mai mică în calea afacerilor, decât cele menționate mai sus. Procedurile vamale au acumulat cele mai puține obiecții, însă acest lucru poate fi mai degrabă consecința profilului companiilor chestionate, multe dintre care nu participă în comerțul transfrontalier.

Figura 1: Ușurința derulării afacerilor în raport cu domeniile respective de reglementare

În cele ce urmează vom analiza răspunsurile pentru fiecare dintre domeniile vizate, insistând asupra celor mai importante constrângeri, în opinia reprezentanților comunității de afaceri la nivel local.

1. Obținerea permiselor, licențelor, certificatelor și autorizațiilor

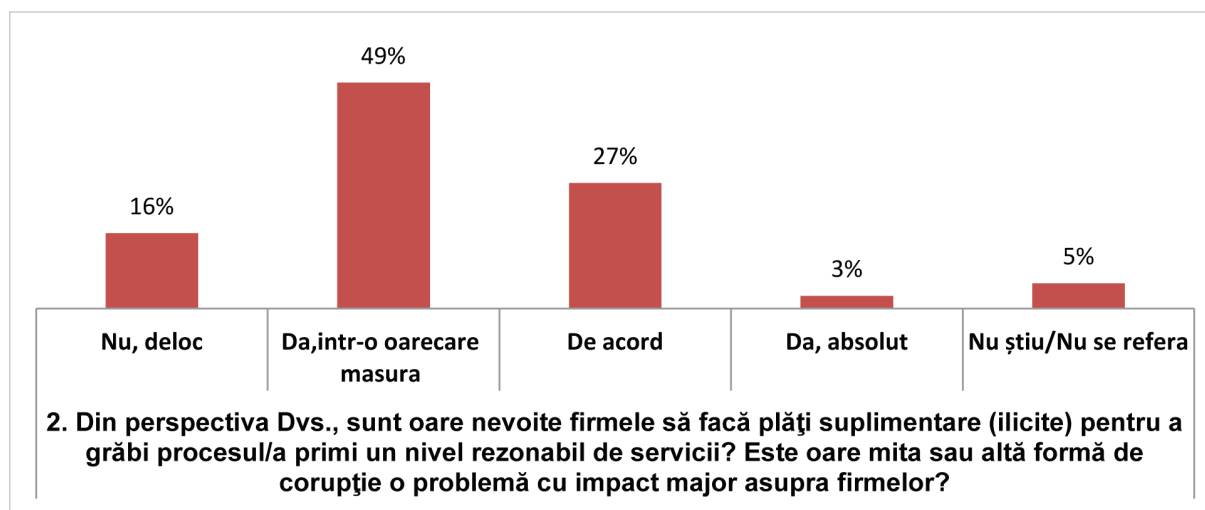
Unsfertdince chestionați consideră că procedura de obținere a licențelor, permiselor, certificatelor și autorizațiilor în Moldova este una simplă și clară. În același timp, 30% dintre respondenți nu sunt categoric de acord cu afirmația respectivă. 43% consideră că o astfel de procedură este simplă și clară doar într-o anumită măsură. În opinia celor care nu consideră că o astfel de procedură reprezintă un procedeu simplu și clar, principalele obstacole legate de astfel de proceduri sunt legate de:

- **Birocrația excesivă ce le însoțește și cerințele prea mari față de solicitanții diferitelor acte permise.** Acestea includ multe formalități și documente confirmative solicitate, dar sunt și consecința lipsei de transparență și claritate în procedura de obținere a documentelor respective;
- **Lipsa ghișeului unic pentru eliberarea actelor permise** este o altă constrângere pentru fluidizarea și simplificarea procedurilor de obținerea licențelor, permiselor, certificatelor și autorizațiilor pentru activitatea de afaceri;
- La fel este și **corupția și incompetența funcționarilor** responsabili de colectarea și procesarea documentației pentru eliberarea licențelor, permiselor, certificatelor și autorizațiilor;
- **Legislația imperfectă și în continuă modificare, aplicarea neuniformă a legislației** de către autoritățile publice este o altă cauză care complică procedurile de obținere a actelor permise. După părerea reprezentanților businessului din Moldova, aceasta poate fi consecința lipsei unor acte normative la nivel de Guvern care să reglementeze strict procedura de obținere a actelor permise și taxele percepute pentru obținerea acestor documente. De regulă, organul emitent al actului permisiv solicită un șir de acte suplimentare ce nu sunt prevăzute expres în actele normative. Aceasta se datorează în mare măsură posibilității interpretării conținutului actelor normative;
- Multe din instituțiile de resort își îndeplinesc doar formal funcțiile, lipsește în totalitate efortul acestora de îmbunătățire continuă, motivare și suport pentru beneficiarii serviciilor. Companiile se confruntă cu necesitatea de a obține aprobări de la mai multe agenții pentru licențe, permise și autorizații. Există o **lipsă generală de criterii și cerințe clare, principii și proceduri transparente**, ceea ce duce la costuri mari de conformare.

Printre soluțiile, sugerate de reprezentanții comunității de afaceri la nivel local, care se impun pentru eliminarea acestor obstacole se numără:

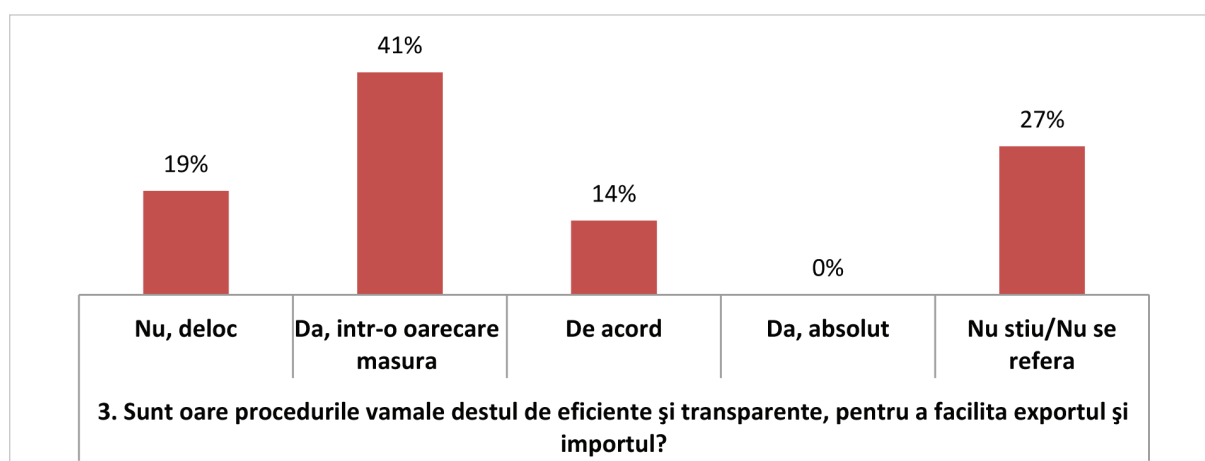
- Simplificarea și unificarea procedurilor de eliberare a licențelor, permiselor, certificatelor și autorizațiilor;
- Crearea ghișeului unic pentru eliberarea actelor permise, implementarea procedurii online de obținere a permiselor, licențelor, certificatelor și autorizațiilor;
- Instruirea și pregătirea mai bună a funcționarilor publici implicați în colectarea actelor confirmative, procesarea dosarelor și eliberarea documentelor permise;
- Schimbarea atitudinii organelor publice în raport cu serviciile prestate. Serviciul public trebuie să fie un serviciu prestat calitativ, nu privit ca o favoare acordată. Pentru aceasta este nevoie de o schimbare radicală în managementul instituțiilor ce prestează servicii publice, inclusiv de o certificare a calității managementului acestora.

2. Mita și corupția în cadrul instituțiilor publice

Circa 30% dintre respondenți sunt convinși că firmele în Moldova sunt nevoite să facă plăți suplimentare (în special sub formă de mită) pentru a grăbi procesul de prestare a serviciilor din partea instituțiilor de stat responsabile sau pentru a primi un nivel rezonabil de servicii. Aproape jumătate consideră că companiile sunt nevoite într-o oarecare măsură să facă astfel de plăți. Alți 16% nu s-au confruntat cu astfel de fenomene în practica lor. Conform reprezentanților companiilor care s-au confruntat în experiența lor cu astfel de probleme, domeniile principale de servicii publice, în care mita sau alte forme de corupție sunt cel mai des întâlnite, sunt: serviciul vamal; achizițiile publice; subvenționarea de stat; serviciul fiscal; serviciul sanitar de stat; ministerul de interne; inspecția muncii; autoritățile publice locale; siguranța alimentară; sănătatea publică; medicina; obținerea autorizațiilor și a permiselor; justiția.

3. Eficiența și transparența procedurilor vamale

Doar 14% dintre reprezentanții comunității de afaceri consideră procedurile vamale ca fiind suficient de eficiente și transparente pentru a facilita exportul și importul. În același timp, 19% nu sunt de acord cu această afirmație, iar 41% consideră procedurile vamale ca fiind doar parțial eficiente și

transparente. Aceste rezultate coincid cu concluziile rapoartelor de monitorizare precedente ale ANB, în care se atesta doar un progres parțial în privința simplificării și eficientizării procedurilor vamale.

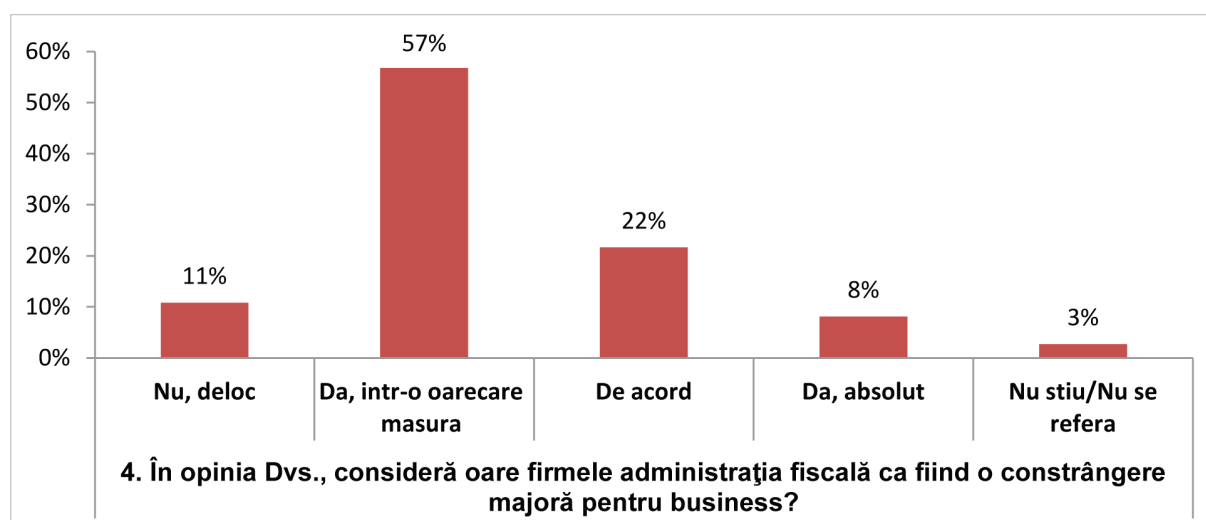
Principalele dificultăți legate de procedurile vamale, în opinia reprezentanților comunității de afaceri, sunt:

- Complexitatea procedurilor vamale și birocrația organelor vamale. Printre problemele concrete menționate în legătură cu aceste dificultăți se numără: solicitarea unui număr foarte mare de documente confirmative, controlul fizic excesiv al mărfii (multe verificări), tergiversarea vămării mărfii, din motive legate de complexitatea reglementărilor sau din considerente subiective, tergiversarea restituirii garanțiilor vamale;
- Legislația vamală proastă, mai ales în privința criteriilor de evaluare a valorii mărfii, taxele vamale mari;
- Comportamentul coruptibil al angajaților serviciului vamal și incompetența funcționarilor vamali.

Soluțiile pentru îmbunătățirea acestora includ:

- Implementarea procedurilor vamale unificate și simplificate;
- O infuzie de cadre noi în vamă;
- Supravegherea reformării serviciului și a simplificării/eficientizării procedurilor vamale din partea unor organisme din afara țării. Această propunere venită din partea reprezentanților companiilor relevă în același timp o foarte mare doză de neîncredere în capacitatea autorităților R. Moldova de implementare a reformelor ce se impun în domeniul vamal, și nu numai;
- Eliminarea corupției.

4. Administrarea fiscală

Un alt domeniu este cel al politicilor și administrării fiscale, care s-a aflat în atenția ANB prin monitorizarea, pe parcursul cel puțin a ultimilor trei ani, a evoluțiilor în calitatea reglementărilor și

practicilor de aplicare a acestora din partea autorităților. Ca și în cazul reglementărilor și practicilor vamale, toate rapoartele precedente de monitorizare ale ANB au atestat doar un progres parțial în privința politicilor și administrării fiscale. Printre soluțiile, în raport cu care am atestat în trecut anumite progrese (parțiale), se numără cea de permitere a deducerii în scopuri fiscale a cheltuielilor pentru transportul, hrana și instruirea angajaților, precum și neimpozitarea acestora în limita cotelor stabilite cu TVA, excluderea lor din categoria facilităților acordate de angajator angajaților. La fel, menționăm ca o evoluție pozitivă scutirea de plata TVA a importurilor unor categorii de tehnică agricolă, precum și a mijloacelor fixe incluse în capitalul statutar al companiilor. Anumite progrese atestăm în rapoartele precedente și în privința optimizării sistemului de raportare fiscală, cu mențiunea că acest lucru se referea doar la punerea la dispoziția oamenilor de afaceri a unor sisteme de raportare electronică, și nu la simplificarea sistemului de raportare ca atare sau la înlăturarea prevederilor contradictorii și neclare din legislația fiscală. La fel, consemnăm în rapoartele precedente o intensificare a politicii „punitivă” față de mediul de afaceri, prin majorarea unor amenzi, precum și prin introducerea altor noi, precum și atrăgeam atenția asupra caracterului, deseori arbitrar, de aplicare a amenzilor și penalităților, precum și asupra lipsei legăturii de cauzalitate dintre intenția de comitere a contravenției fiscale și sancțiunea aplicată, precum și a legăturii dintre prejudiciul direct cauzat bugetului statului și mărirea sancțiunii aplicate.

După aproape un an, doar 11% din reprezentanții companiilor chestionați nu consideră administrarea fiscală ca fiind o constrângere majoră pentru afacerea lor. În același timp, 30% o consideră o constrângere majoră, în timp ce 57% privesc administrarea fiscală actuală ca o constrângere parțială pentru business. **Principalele constrângeri** actuale din domeniul politicii și administrării fiscale, conform reprezentanților comunității de afaceri, sunt legate de:

- Controalele fiscale excesive; amenzi mari și fără legătură cu prejudiciul real cauzat bugetului statului prin încălcarea fiscală depistată; abstracția făcută față de caracterul intenționat sau neintenționat al încălcărilor fiscale;
- Lipsa continuității, previzibilității și stabilității politicilor fiscale. Legislația și normele fiscale sunt în permanență obiectul interpretării de către organele cu funcții de reglementare în domeniile respective, iar aplicarea acestora în practică este neuniformă și impredictibilă. Lipsește consecvența în modul de apreciere a încălcărilor fiscale și stabilire a amenzilor și sancțiunilor, în calculul și modul de achitare a impozitelor. Aceasta, la rândul său, cauzează costuri fiscale incerte pentru companii;
- Complexitatea procedurilor și tergiversarea restituirii TVA;
- Imparțialitatea și/sau pregătirea slabă a funcționarilor fiscali.

Printre **soluțiile** care se impun, conform oamenilor de afaceri, pentru eliminarea acestor constrângeri, se numără:

- Revizuirea completă a legislației fiscale, cu asigurarea continuității și stabilității politicii fiscale pe o perioadă de cel puțin 5-10 ani. Mediul de reglementare fiscal trebuie să fie mai predictibil. Este nevoie de o analiză a interpretărilor și litigiilor de până în prezent din domeniul fiscal și modificarea corespunzătoare a legislației, care ar crea un cadru legislativ și normativ mai clar;

- Reformarea administrării fiscale, cu plasarea accentului pe funcția de consultare și susținere a businessului de către fisc, nu de control și amendare. Aceasta ar include consultarea și asistența din partea fiscului pentru agenții economici, pentru ca aceștia să activeze în cadrul legal, și nu sancționarea lor din start, în special când încălcarea depistată nu a cauzat careva prejudicii materiale statului. Necesitatea unei abordări diferite în privința administrării fiscale mai reiese și din constatarea că metodele actuale utilizate de către organele fiscale ajută prea puțin la înlăturarea evaziunii fiscale, acestea nu cointeresează agenții economici să achite impozite, ci din contra îi împing spre sectorul tenebru al economiei;
- Simplificarea maximă a evidenței contabile pentru întreprinderile din sectorul IMM, în scopul reducerii timpului pentru completarea actelor contabile și îndeplinirii diferitor formalități;
- Acordarea unor scutiri de ordin fiscal pentru întreprinderile nou create din sectorul IMM, consolidarea impozitelor pentru acest sector;
- Combaterea corupției din organele fiscale și angajarea de cadre noi, „necontaminate” de practicile și abordările tradiționale „neprietenoase” față de mediul de afaceri ale fiscului și de virusul corupției.

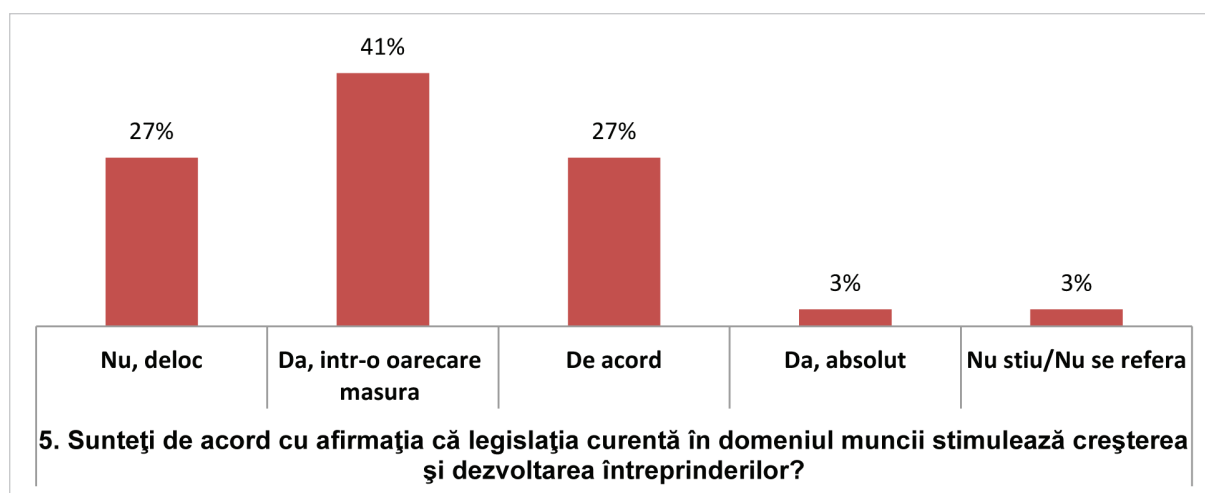
Cu privire la problema amenzilor și penalităților fiscale, ANB a ținut o audiere publică în iunie 2014, în cadrul căreia reprezentanții a 23 de companii și asociații de business și-au expus opinia în legătură cu principalele probleme în aplicarea amenzilor și penalităților pentru business în Republica Moldova, dar au venit și cu un șir de recomandări pentru eliminarea acestor probleme, printre care²:

- ♦ Aplicarea principiului constituțional al prezumției nevinovăției, în cazul încălcărilor fiscale, analogic modului de examinare a contravențiilor și infracțiunilor;
- ♦ Orientarea veniturilor din sancțiunile fiscale aplicate businessului la popularizarea și perfecționarea legislației fiscale, inclusiv contractând societatea civilă;
- ♦ Trecerea în competența exclusivă a conducătorului organului fiscal sau a unui adjunct specializat pe aceste probleme a constatării încălcărilor și emiterii deciziei de aplicare a sancțiunii fiscale. Concomitent cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale, decizia ar putea fi supusă unui control prealabil din partea organului ierarhic superior;
- ♦ Adaptarea mai bună la specificul domeniului fiscal (absența contribuabilului din țară, aflare în deplasare etc.) a sistemului de beneficiere de reducerea cu 50% la achitarea amenzilor;
- ♦ Preluarea din legislația contravențională sau penală și adaptarea la specificul domeniului fiscal a situațiilor care exclud ilegalitatea faptei, răspunderea sau situațiile care influențează asupra mărimii sancțiunii;
- ♦ Instituirea controlului judecătoresc inopinat (obligativitatea organului fiscal de a confirma în termen de 24 ore prin hotărâre judecătorească legalitatea deciziei sale de sancționare) în cazurile care afectează semnificativ activitatea contribuabilului;

² Pentru raportul sinteză final al audierilor publice, vizitați pagina: <http://www.business.viitorul.org/audiere/1/11/sinteza>

- ♦ Extinderea principiului referitor la faptul că toate îndoielile apărute la aplicarea legislației fiscale se vor interpreta în favoarea contribuabilului (titlul I al Codului fiscal) asupra procedurii de examinare a cazurilor de încălcări fiscale, din titlul V al Codului fiscal;
- ♦ Completarea legislației în domeniul medierii sau elaborarea mecanismelor noi privind medierea fiscală, în scopul instituirii unor mecanisme de rezolvare prejudiciară a disputelor fiscale.

5. Legislația în domeniul muncii

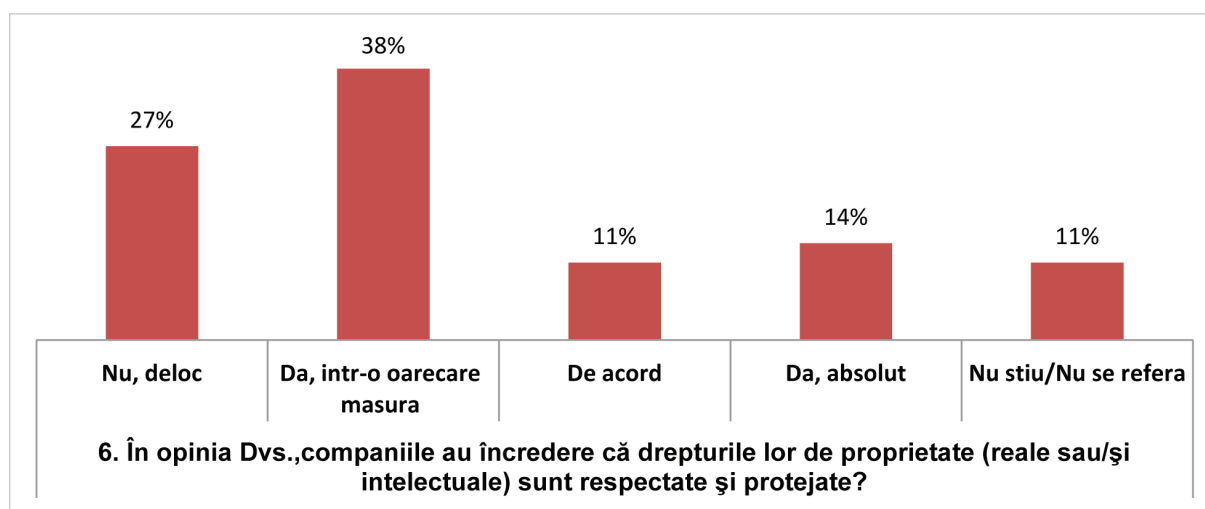
Un alt domeniu cu potențial să creeze bariere de ordin regulator în calea afacerilor o reprezintă legislația muncii. În opinia a 30% dintre reprezentanții comunității de afaceri chestionați, legislația muncii din Republica Moldova nu reprezintă o constrângere pentru afaceri și stimulează creșterea și dezvoltarea întreprinderilor. 27% văd în legislația curentă din domeniul muncii o constrângere pentru creșterea și dezvoltarea întreprinderilor, în timp ce 41% o consideră doar o constrângere parțială. Problemele principale legate de legislația muncii, ce împiedică dezvoltarea întreprinderilor, în opinia celor care o consideră o barieră, constau în faptul că :

- Codul Muncii este depășit la multe capitole –o mare parte dintre prevederile actuale ale acestuia creează bariere suplimentare în activitatea companiilor și nu le permit să-și optimizeze și să-și eficientizeze cheltuielile pentru personal. Legislația ce reglementează raporturile în domeniul muncii este îndreptată primordial spre protecția angajaților și nu prevede mecanisme funcționale de stimulare a eficienței muncii acestora, de încurajare a angajării tinerilor specialiști, precum și de concediere a personalului ineficient ori de calificare necorespunzătoare. Într-un atare model al raporturilor de muncă, angajatorii nu pot crea echipe funcționale fără să suporte cheltuieli financiare suplimentare și pierderi de timp, care le reduc esențial competitivitatea pe plan național și internațional;
- Legislația în domeniul angajării muncitorilor sezonieri (zilierilor), mai ales în sectorul agricol, descurajează antreprenorii să angajeze legal această categorie de angajați;

Printre **soluțiile** pentru depășirea constrângerilor în domeniul legislației muncii, în opinia reprezentanților comunității de afaceri, se numără următoarele măsuri:

- Revizuirea Codului Muncii în sensul asigurării unui echilibru optim între drepturile angajatorilor și cele ale angajaților;
- Liberalizarea pieței muncii, simplificarea procedurilor de angajare și ținerea evidenței salariaților, sancționarea dură a angajării la negru.

6. Protecția drepturilor de proprietate

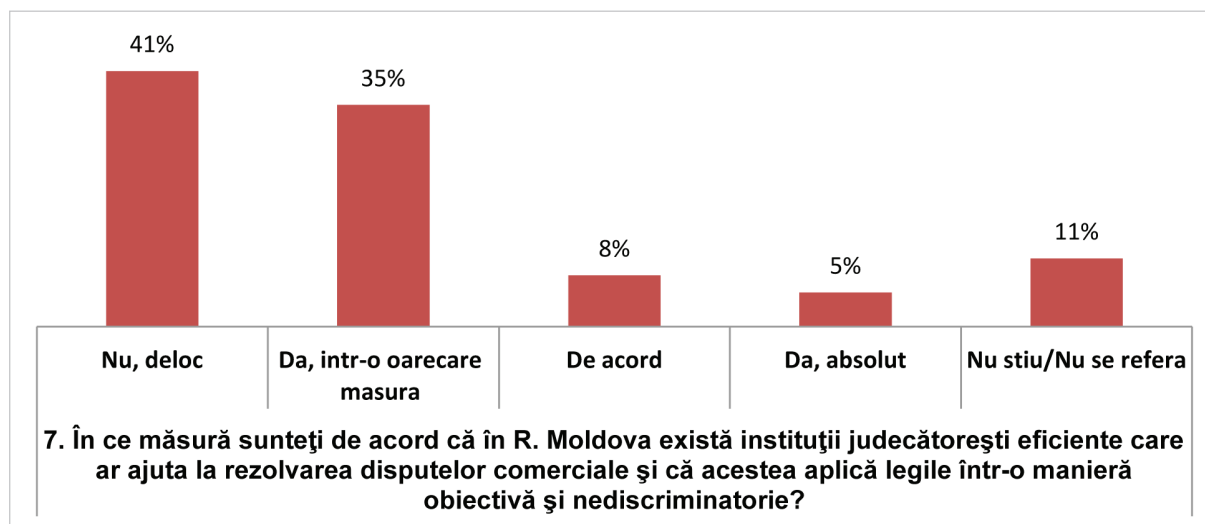
Cu referire la protecția drepturilor de proprietate, doar ¼ dintre reprezentanții comunității de afaceri chestionați consideră că acestea le sunt respectate și protejate. 38% consideră că drepturile de proprietate sunt respectate și protejate doar parțial. În același timp, 27% dintre oamenii de afaceri consideră că drepturile lor de proprietate nu sunt respectate și protejate deloc. Problemele majore legate de respectarea și protejarea drepturilor de proprietate în Moldova, în opinia majorității celor chestionați, rezidă în:

- Neîncrederea în justiție, consecință, în primul rând, a instanțelor de judecată corupte. Cazurile de privare de dreptul de proprietate, cu concursul instanțelor de judecată, la care societatea moldovenească a fost martoră pe parcursul ultimilor ani, se pare că au înrădăcinat pentru o perioadă îndelungată sentimentul că în Republica Moldova legea nu funcționează și nimeni nu se poate simți protejat;
- O altă problemă majoră, care ține mai degrabă de respectarea drepturilor contractuale, decât a celor de proprietate, se referă la faptul că în sectorul agricol nu întotdeauna sunt respectate contractele de arendă a terenurilor agricole pe termen lung. Astfel, antreprenorii din acest sector, de foarte multe ori, sunt lipsiți de previzibilitatea pe termen lung a afacerii, sau sunt puși în situația să suporte cheltuieli suplimentare din cauza nerespectării drepturilor contractuale. Din păcate, situația în care se află astăzi justiția moldovenească nu o recomandă ca o soluție pe care antreprenorii se pot baza în astfel de cazuri.

În calitate de **soluții** pentru depășirea acestor probleme, conform reprezentanților comunității de afaceri, se impun următoarele măsuri:

- Independența justiției și răspunderea patrimonială a judecătorilor care au admis deposizarea ilegală de proprietate.

7. Justiția

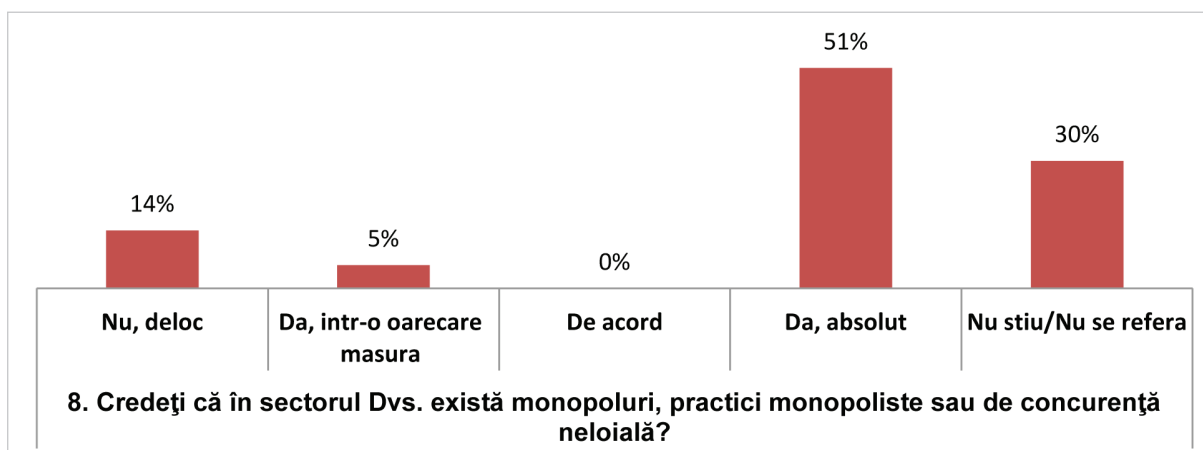
Un procentaj foarte mare al celor chestionați (41%) sunt de părere că în Republica Moldova nu există instituții judecătorești eficiente, care ar ajuta la rezolvarea disputelor comerciale și că acestea nu aplică legile obiectiv și nediscriminatoriu. 35% consideră că instituțiile judecătorești sunt doar într-o oarecare măsură eficiente cu referire la rezolvarea disputelor comerciale și aplicarea legilor într-o manieră obiectivă și nediscriminatorie. Și doar 13% sunt de părere că instituțiile judecătorești în Republica Moldova sunt eficiente. Principalele probleme legate de rezolvarea disputelor comerciale, funcționarea instituțiilor judecătorești și aplicarea legilor, în opinia celor chestionați, țin în principal de:

- Corupția, parțialitatea și dependența politică a instituțiilor judecătorești, prevalarea intereselor personale, intereselor de grup sau politice în deciziile judecătorești, în detrimentul prevederilor legii;
- Managementul defectuos în administrarea sistemului judiciar, în aplicarea legilor și rezolvarea disputelor comerciale;
- Legislația imperfectă, tergiversarea proceselor de judecată și a examinării cauzelor.

Soluțiile pentru depășirea acestor constrângeri se referă în primul rând la reforma justiției, încât legea să fie aplicată corect și imparțial:

- Implementarea eficientă a reformei sectorului justiției;
- Introducerea unor mecanisme eficiente de rezolvare a disputelor și litigiilor.

8. Monopolurile și concurența neloială

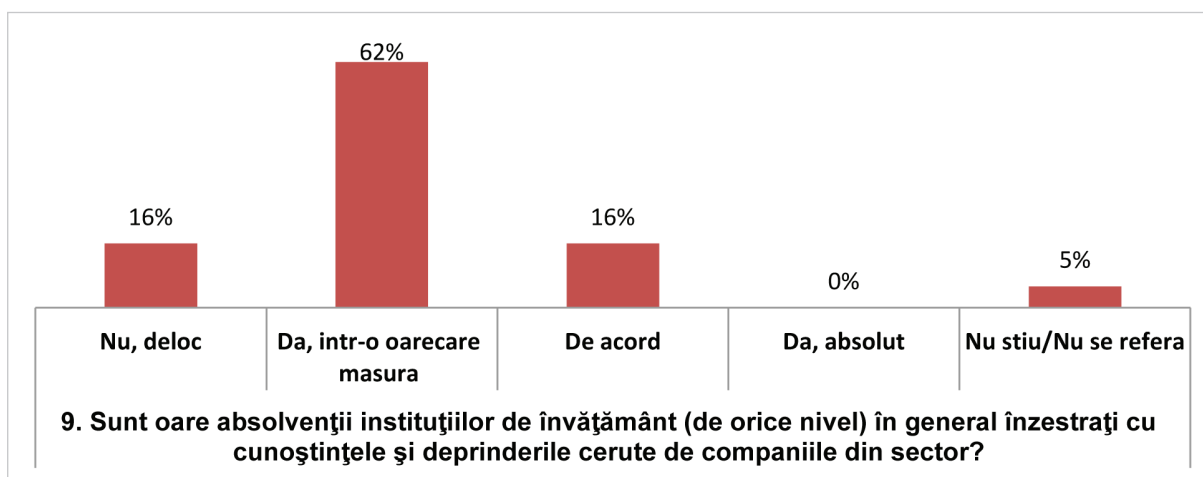
Majoritatea absolută (51%) dintre oamenii de afaceri consideră că în sectorul lor există practici monopoliste și de concurență neloială. Doar 14% sunt de părere că asemenea practici nu există, în timp ce 5% cred că practicile monopoliste și de concurență neloială sunt prezente doar într-o oarecare măsură în sectoarele în care aceștia activează. Cele mai des răspândite practici monopoliste/de concurență neloială, în opinia celor chestionați, se referă la:

- Monopolul la comercializarea produselor petroliere și la achiziția producției agricole, la exportul producției de origine agricolă.

Printre amendamentele propuse la legislația privind protecția concurenței, pentru îmbunătățirea acestora, se numără:

- Separarea politicului de business, inclusiv prin depolitizarea instituțiilor de reglementare din domeniu;
- Comercializarea mărfurilor numai în locuri autorizate.

9. Calitatea forței de muncă

Asigurarea companiilor cu forță de muncă calificată reprezintă un alt aspect foarte important al calității mediului de afaceri. În decembrie 2014 ANB a organizat audieri publice pe această temă, în cadrul cărora toți cei interesați și-au putut exprima punctul de vedere cu privire la principalele probleme sub acest aspect, dar și soluțiile ce se impun pentru ca oferta educațională să corespundă cât mai bine cererii din partea pieței forței de muncă. Numărul mare al celor care au depus depozitii (69 de persoane), dar și setul mare de probleme, respectiv soluții recepționate la această temă, reprezenta încă atunci o confirmare a faptului că problema respectivă este una destul de acută. Și în cadrul sondajului de față, majoritatea covârșitoare a reprezentanților comunității de afaceri (62%) au fost de părere că absolvenții instituțiilor de învățământ din Moldova (de orice nivel) sunt înzestrați doar într-o oarecare măsură cu deprinderile și cunoștințele cerute de companiile din sector. În proporție egală (câte 16%) s-au divizat cei care consideră că cunoștințele și deprinderile absolvenților din Moldova nu corespund deloc așteptărilor companiilor și cei care sunt de părere că acestea corespund în general necesităților companiilor. În opinia celor care consideră că cunoștințele și deprinderile absolvenților nu corespund deloc, sau corespund doar într-o oarecare măsură așteptărilor companiilor, principalele probleme legate de instruirea și pregătirea forței de muncă se referă la faptul că:

- Nu există o conlucrare și legătură suficientă între sectorul real și instituțiile de învățământ, astfel că acestea din urmă pregătesc specialiști conform obiectivelor proprii, iar programele de învățământ nu sunt adaptate la necesitățile din sectorul real.

În calitate de **soluții** pentru depășirea constrângerilor actuale de pe piața muncii, în opinia celor chestionați, se impun următoarele măsuri:

- Reformarea învățământului profesional-tehnic, cu revizuirea cardinală a programelor de studii, specialităților instruite, metodelor de predare și înzestrare tehnică a instituțiilor de învățământ;
- Conectarea permanentă a specialităților instruite și programelor de studii la necesitățile reale ale companiilor;
- Reducerea nivelului corupției în instituțiile de învățământ de toate nivelurile;
- Pregătirea mai bună a specialiștilor, prin alocarea mai multor ore de instruire de specialitate, mai multor ore de practică, dotarea instituțiilor de învățământ cu laboratoare performante și efectuarea unui stagiu obligatoriu pe o perioadă de câțiva ani;

Vom adăuga aici și principalele propuneri către autoritățile publice centrale, venite în cadrul audierilor publice organizate de ANB, cu referire la corelarea mai bună a ofertei educaționale la necesitățile pieței muncii³:

- Instituirea unei platforme de dialog între toți actorii implicați în corelarea cererii și ofertei forței de muncă (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Economiei, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Ministerul Educației, ministerele de

³ Pentru raportul integral al audierilor publice, accesați pagina: <http://www.business.viitorul.org/audiere/4/11/sinteza>

ramură, instituțiile educaționale, agenții economici) cu scopul elaborării prognozelor cât mai exacte în baza cărora se va stabili comanda de stat pentru diverse meserii/specialități/profesii. Revizuirea metodologiei de colectare a informației;

- Actualizarea cu regularitate a Clasificatorului Ocupațiilor Republicii Moldova în colaborare directă cu angajatorii, asociațiile profesionale și Comitetele sectoriale, fapt ce ar asigura transparența și relevanța lor pe piața muncii (oferțele de angajare existente);
- Acreditarea programelor educaționale în toate instituțiile de învățământ superior și profesional tehnic conform standardelor educaționale de calitate;
- Crearea unui mecanism de facilitare a tranziției de la studii la muncă prin consolidarea cunoștințelor și acumularea deprinderilor practice în condiții reale de muncă: extinderea duratei practicii de producere la finele fiecărui an academic, includerea perioadei de practică realizată în ultimul an de studii în experiență de muncă;
- Oferirea facilităților fiscale pentru companiile care acordă posibilități de stagii practice și pentru cei care angajează tineri specialiști;
- Crearea centrelor de excelență pe domenii ocupaționale în baza instituțiilor de învățământ, ceea ce ar oferi oportunități mai bune de formare, dezvoltare și evaluare a forței de muncă calificate;
- Crearea unei rețele de centre de orientare profesională publice și încurajarea apariției celor private pentru a evita deciziile neinformate de carieră;
- Realizarea unor schimbări în plan legislativ, care să contribuie la sporirea interesului agenților economici de a se implica în pregătirea specialiștilor de care au nevoie. Conlucrarea mai intensă dintre angajatori și instituțiile de învățământ presupune mai multe opțiuni: (i) pregătirea specialiștilor de către instituțiile de învățământ la comandă, în dependență de necesitățile existente; (ii) organizarea cursurilor de perfecționare pentru cadrele didactice din instituțiile de învățământ, în cadrul companiilor private; (iii) monitorizarea instituțiilor de învățământ secundar profesional și mediu de specialitate de către agenții economici în domenii specifice.

Prioritățile Agendelor Locale de Business

PROBLEME	SOLUȚII
ALB Edineț	
Suținerea slabă a dezvoltării sectorului IMM de către APL	Elaborarea unui program raional/regional (deoarece această problemă s-a regăsit în toate cele patru raioane ale ALB Edineț) întru susținerea, stimularea și dezvoltarea IMM, în care să fie inclus: - Oferirea IMM nou create din partea APL a înlesnirilor, ca exemplu – să nu fie achitate taxa pentru amenajarea teritoriului și/sau taxa de amplasare a publicității pe o perioadă de 3 sau 6 luni.
Lipsa unui local pentru comercializarea produselor, care actualmente se vând în stradă	- Identificarea și amenajarea unui local/ amplasament comercial în centrul orașului Edineț pentru comercializarea produselor agricole; - Organizarea unui Centru Iarmaroc, unde meșteșugarii și meșterii populari ar avea posibilitatea să vândă obiectele confecționate.
Lipsa susținerii dezvoltării turismului rural	- Elaborarea și implementarea Programului de sporire a atractivității turistice a regiunii, orientat spre utilizarea resurselor turistice locale, cunoașterea obiceiurilor și tradițiilor locale. - Crearea unei rute turistice, ce ar stimula înființarea și dezvoltarea companiilor din alimentația publică, transport, producerea și comercializarea de mărfuri, echipamente, suveniruri, activități culturale, sportive și de agrement; - Dezvoltarea turismului gastronomic în regiune.
Multe acte necesare pentru obținerea autorizației de amplasare a unităților comerciale	Dezvoltarea serviciului "Ghișeul Unic".
ALB Soroca	
Suținerea slabă a dezvoltării sectorului IMM de către APL	- Îmbunătățirea dialogului public - privat, în mod special în cadrul unor consilii economice create pe lângă președintele raionului, consiliul raional/orășenesc; - Elaborarea și aprobarea de APL a programelor de dezvoltare social-economică regională cu perspective clare și realiste de dezvoltare economică pe termen lung, conectate la planurile și ideile concrete ale întreprinzătorilor locali; - Acordarea suportului pentru instruirea businessului în astfel de domenii precum: atragerea investițiilor; gestionarea fondurilor accesate de întreprinderi; valorificarea oportunităților de participare la expoziții, târguri naționale și internaționale; - Crearea condițiilor necesare pentru producătorii agricoli, care doresc să își comercializeze producția fără intermediari; - Instruirea și ridicarea permanentă a nivelului de calificare a personalului din organele publice locale antrenat în activitățile de dezvoltare economică a regiunii;

PROBLEME	SOLUȚII
	- Scutirea de taxe locale și amânarea plății taxelor locale pentru IMM - urile din sectorul agricol - APL să se orienteze și să încurajeze investițiile relativ mici, dar financiar accesibile pentru fermieri.
Promovarea slabă a potențialului economic și investițional al regiunii	- Intensificarea activităților de promovare a regiunii ce ar crea un cadru favorabil pentru investiții, prin promovarea ramurilor economice prioritare, inclusiv cele orientate spre export, crearea și consolidarea paginilor de internet informative și multilingve pentru a descrie aspecte de care sunt interesați investitorii. - Organizarea și participarea la conferințe și expoziții internaționale, precum și asigurarea unui spațiu adecvat pentru expoziții de business în regiunea Soroca pentru prezentarea oportunităților investiționale; - Promovarea și susținerea proiectelor investiționale, care prevăd crearea de locuri de muncă în localitățile regiunii; - APL trebuie să fie conectate la fluxurile informaționale pentru a fi la curent cu evoluțiile, intențiile și interesele investitorilor străini; - APL trebuie să asigure un nivel maximal posibil de dialog și transparență în domeniile ce au o implicație majoră pentru deciziile investiționale, cum ar fi: stabilirea impozitelor și taxelor locale, administrarea și gestionarea (vânzarea, arendarea, concesiunea) bunurilor aflate în patrimoniul APL, atribuirea și schimbarea destinației terenurilor proprietăți ale localității, aprobarea planurilor urbanistice și de dezvoltare economică, eliberarea permiselor și autorizațiilor prevăzute de lege etc.; - APL, ținând cont de posibilitățile financiare/constrângerile bugetare, trebuie să dea prioritate cheltuielilor curente și investiționale pentru infrastructura-cheie necesară dezvoltării economice și să amâne investițiile cu un rol secundar în dezvoltarea economică locală.
Lipsa susținerii dezvoltării turismului rural	- Elaborarea și implementarea Programului de sporire a atractivității turistice a regiunii, orientat spre utilizarea resurselor turistice locale, cunoașterea obiceiurilor și tradițiilor locale; - Crearea unei rute turistice, ce ar spori crearea și susținerea companiilor din alimentația publică, transport, producerea și comercializarea de mărfuri, echipamente, suvenire, activități culturale, sportive și de agrement.
Lipsa ghișeului unic	- Punerea în aplicare a legii 161 din 22.07.2011 privind implementarea ghișeului unic în desfășurarea activității de întreprinzător; - Dezvoltarea serviciului "Ghișeul Unic".
Lipsa personalului calificat pentru întreprinderi	- Elaborarea și implementarea unor politici publice la nivel local care ar contribui la aprovizionarea pieței forței de muncă cu specialiști suficienți, dotați cu calificările și competențele solicitate de angajatori; - Acordarea suportului și facilităților întreprinderilor din regiunea care implementează învățământul dual.
ALB Cahul	
Proceduri complicate la conexiunea pentru utilități	- Asigurarea unei încadrări mai active și responsabile a serviciilor publice în soluționarea problemelor antreprenorilor; - Simplificarea procedurilor de conexiune la utilitățile publice.

PROBLEME	SOLUȚII
Birocratizarea eliberării autorizațiilor	Implementarea "Ghișeului Unic".
Servicii publice de o calitate proastă, chiar dacă mediul de afaceri plătește pentru ele	Îmbunătățirea calității serviciului public prestat de către întreprinderile orașenești.
Calitatea joasă a forței de muncă	Introducerea sistemului dual de pregătire profesională.
Insuficiența surselor de subvenționare a agriculturii	Stabilirea criteriilor simple și clare de selectare a beneficiarilor, neadmiterea condițiilor discriminatorii de participare.
Lipsa investițiilor externe	Reducerea cheltuielilor în primii ani de activitate pentru investitorii străini.
Sistemul ineficient de subvenționare a producătorilor agricoli	Asigurarea transparenței privind modul de utilizare a mijloacelor fondului de subvenționare.
Taxe locale majorate nejustificat	Este necesar de a implementa un mecanism de responsabilitate personală și instituțională față de deciziile adoptate.
Achizițiile publice netransparente	Dezvoltarea unui sistem digital pentru publicitate și efectuare a achizițiilor.
Dificultăți în comercializarea producției agricole	- Cooperarea și asocierea în crearea infrastructurii post-recoltare și comercializare; - Crearea condițiilor necesare pentru producătorii agricoli, care doresc să își comercializeze producția fără intermediari.
Dialogul ineficient dintre autorități și mediul de afaceri	- Crearea consiliilor consultative pe lângă factorii de decizie: consiliul raional și orașenesc; - Consultarea formării bugetului cu mediul de afaceri, acest fapt va consolida baza fiscală a raionului.
ALB Hîncești	
Eliberarea autorizațiilor de funcționare	Punerea în aplicare a legii 161 din 2011 cu privire la Ghișeul unic în desfășurarea activității de întreprinzător, exemplu de bună practică - Singerei.
Procesul de aprobare a taxelor locale	Prin aplicarea Legii 181 din 2014, cu privire la procesul bugetar și responsabilitățile bugetar-fiscale, APL trebuie să organizeze consultări publice cu mediul de afaceri și reprezentanții societății civile pentru a respecta principiul transparenței procesului bugetar-fiscal. Aprobarea taxelor locale într-un mod transparent, ceea ce va duce la consolidarea bazei fiscale.
ALB Bălți	
Lipsa personalului calificat pentru întreprinderi. Migrația cadrelor	- Elaborarea și implementarea unor politici publice la nivel local care ar contribui la aprovizionarea pieței forței de muncă cu specialiști suficient de dotați cu calificările și competențele solicitate de angajatori. - Perfecționarea continuă a cadrelor (instruiri, seminare etc.). - Crearea condițiilor de muncă, inclusiv prin majorarea salariilor, pentru a minimaliza problema migrației cadrelor. - Acordarea suportului și facilităților întreprinderilor din regiune care implementează învățământul dual.

PROBLEME	SOLUȚII
Susținerea slabă a dezvoltării sectorului IMM de către APL	- Elaborarea și aprobarea de către APL a programelor de dezvoltare social-economică regională cu perspective clare și realiste de dezvoltare economică pe termen lung, conectate la planurile și ideile concrete ale întreprinzătorilor locali, (ex.: organizarea Expo-Tîrgurilor, scutirea pe o anumită perioadă a IMM nou înființate de unele taxe locale etc.); - Acordarea suportului pentru instruirea businessului în așa domenii ca: gestionarea fondurilor accesate de întreprinderi; valorificarea oportunităților de participare la expoziții naționale și internaționale; - Îmbunătățirea dialogului public - privat, eventual în cadrul unor consilii economice create pe lângă președintele raionului, consiliul raional/orășenesc; - APL să se orienteze și să încurajeze investițiile relativ mici, dar financiar accesibile pentru fermieri.
Lipsa investițiilor în sectoarele economiei orientate spre export	- Elaborarea și implementarea politicilor, programelor, măsurilor la nivel local pentru atragerea investițiilor și îmbunătățirea capacității de export a businessului. Accentul pe sectoarele orientate la export, ca exemplu: serviciile de întreținere externă a proceselor de business, industria mașinilor și echipamentelor electrice pentru industria auto, industria electronică, industria îmbrăcăminte și încălțăminte, dezvoltarea de programe de calculator, sectorul agricol și industria alimentară; - Intensificarea activităților de promovare a regiunii pentru a crea un mediu favorabil pentru investiții, prin promovarea imaginii ramurilor economice prioritare orientate spre export, prin crearea și întreținerea paginilor de internet funcționale, informative și multilingve pentru a descrie aspecte de care sunt interesați investitorii; - Organizarea și participarea la conferințe și expoziții internaționale, precum și asigurarea unui spațiu adecvat pentru expoziții de business în regiunea Bălți pentru prezentarea oportunităților investiționale; - Promovarea și susținerea proiectelor investiționale, care prevăd, în primul rând, crearea de locuri de muncă în localitățile regiunii; - APL să asigure un nivel maximal de dialog și transparență în domeniile ce au o implicație majoră pentru deciziile investiționale, cum ar fi: stabilirea impozitelor și taxelor locale, administrarea și gestionarea (vânzarea, arendarea, concesiunea) bunurilor aflate în patrimoniul APL, atribuirea și schimbarea destinației terenurilor proprietăți ale localității, aprobarea planurilor urbanistice și de dezvoltare economică, eliberarea permiselor și autorizațiilor prevăzute de lege etc.; - APL, ținând cont de posibilitățile financiare/constrângerile bugetare, să dea prioritate cheltuielilor curente și investiționale pentru infrastructura-cheie necesară dezvoltării economice și să amâne investițiile ce au un rol secundar în dezvoltarea economică locală și regională; - APL trebuie să fie conectate la fluxurile informaționale pentru a fi la curent cu evoluțiile, intențiile și interesele investitorilor străini; - Instruirea și ridicarea permanentă a nivelului de calificare a personalului din organele publice locale antrenat în activitățile investiționale.
Birocrație excesivă în eliberarea autorizației de amplasare a unităților comerciale	Dezvoltarea serviciului "Ghișeul Unic" în regiunea filialei CCI Bălți, acoperită de ALB.

PROBLEME	SOLUȚII
ALB Găgăuzia	
Lipsa sau funcționarea ineficientă a „Ghișeelor Unice” pentru eliberarea actelor permissive	Elaborarea de către Direcția Principală pentru Dezvoltare Economică a UTA Găgăuzia a concepției „Ghișeului Unic” (GU) și a unui plan de implementare a acestuia cu implicarea specialiștilor corespunzători.
	Studierea și preluarea experienței reușite a altor state, în care funcționează deja GU - Slovacia, Germania, Ucraina. Organizarea unui grup de inițiativă din reprezentanți ai Direcției Principale pentru Dezvoltare Economică a Găgăuziei, CCI și întreprinzători.
	Efectuarea analizei minuțioase a listei de acte permissive, solicitate de la agenții economici, cu atragerea în acest proces a Direcțiilor sectoriale a Comitetului Executiv al Găgăuziei (organizarea și efectuarea unei anchetări în rândul întreprinzătorilor din regiune, pe sectoare de activitate).
	Crearea unui registru al serviciilor publice locale, prestate agenților economici (catalog), pregătirea argumentării tehnico-economice a calculelor costului serviciului. Determinarea listei de servicii contra plată și a celor gratuite pentru serviciile de eliberare a documentelor permissive.
	Elaborarea suportului informațional (programelor de calculator) pentru implementarea GU, pregătirea descrierii proceselor de eliberare a actelor permissive de către diferite servicii (acest lucru este necesar pentru implementarea formatului electronic al circuitului de documente între instituții).
ALB Cimișlia	
Procesul complicat, anevoios și birocrat la eliberarea autorizațiilor	- Punere în aplicare a legii 161 din 22.07.2011 privind implementarea ghișeului unic în desfășurarea activității de întreprinzător. Aplicarea legii 231 din 23.09.2010 cu privire la comerțul intern, conform art. 6 alin. e) atribuțiile autorităților administrației publice locale în domeniul comerțului este de a asigura implementarea „ghișeului unic” la eliberarea autorizațiilor de funcționare;
Procesul netransparent de determinare și aprobare a taxelor locale	- Crearea consiliilor consultative cu participarea reprezentanților mediului de afaceri pe lângă factorii de decizie: consiliului raional și orășenesc; - Consultarea formării bugetului cu mediul de afaceri, acest fapt va consolida baza fiscală a raionului.

